

Cerrahide Makale Yazımı ve Yayın Etiği

ARTICLE WRITING AND PUBLICATION ETHICS IN GENERAL SURGERY

Dr.Hasan BEŞİM, Dr.Okan HAMAMCI, Dr.Atila KORKMAZ

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi 6.Cerrahi Kliniği, ANKARA

ÖZET

Bilimsel araştırma yapmak ve hekimlik bazı durumlarda başlıbaşına bir ikilemdir. Esas önemli olan, ikisini paralel olarak kuralları doğrultusunda yürütebilmeyi başarmaktır. Yayın yapmak, akademik yükselmeye giden yolda önemli bir basamaktır. Genç bir cerrah, eğer şanslı ise, bu konu ile ilgili incelikleri bir kidedemisinden öğrenebilir. Ancak çoğunlukla pek çok reddedilme olgularını takiben kendi kendine öğrenmektedir. Yayın hayatına genellikle bir olgu sunumu ile başlayan bir yazar ilerleyen yıllar içerisinde derlemeler, meta-analizler ve deneysel çalışmalarla ilgili yazı türlerine doğru kayabilir. Araştırma yapmak ve yazı yazmak, sıklıkla beraberinde etik sorunları da getirebilir. Yurt dışında yayınlanan bir yazının yurt içinde yayınlanması etik bir sorun oluşturabilir. Yabancı bir dilde yayın yapmaya çalışan bir yazar, bazı sorunlarla karşılaşabilir. Bunların dikkatlice üstesinden gelmek gereklidir. Akademik yükselme yolunda araştırma ve yayın yapılırken etik kurallara özen gösterilmesi, yazarın istediği sonuca ulaşmasına katkıda bulunacak ve kendisinin ve deneklerin istenmeyen durumlara düşmesini engelleyecektir.

Anahtar Kelimeler: Cerrahi makale yazımı, etik, yayın suçları

SUMMARY

Medical practicing and performing a scientific investigation are sometimes a dilemma. The most important practice is to perform harmonic scientific experiments without harming the clinical or laboratory subjects. Surgical publishing is one of the most important steps of academic promotion. If lucky, a young surgeon can learn the subtlety about the issue from a more experienced colleague. But mostly the young surgeon is not that much lucky and should pass through a number of rejections in trying to get the appropriate knowledge of surgical publishing. A case report is usually the starting point and in time, review articles, meta analyses and experimental studies are the possible sequence of articles to come. Special ethic problems related with scientific investigations or publishing can emerge. Publishing the same article in both an international and national journal is an ethic problem. Publishing in another language has special problems to be dealt with. Paying attention to investigation and publication ethics will protect the author and subjects from unpleasant circumstances.

Keywords: Surgical publication, ethics, misdemeanor

Bir kişinin "hekim" ve aynı zamanda "araştırmacı" olarak çalışması bir çelişkidir. Araştırma yapılan bir üniteye çalışan her hekim bu çelişkinin farkındadır. Tıbbi bilgiler genellikle gözleme dayanan veya, insan ya da hayvan üzerinde yapılan bilimsel deneylerle elde edilir. Bu deneylerin kontrolü ise etik kurullar tarafından yapılır. Bu etik kurulların görevleri, deneyi yöneten kişinin mesleki uzmanlığını onaylamak, deney planlama

ve uygulanmasındaki bilimselliği kontrol etmek, yarar-risk oranını karşılaştırmak, deneyi sonlandırma koşullarını ortaya koymak ve hastanın ya da deney hayvanının haklarını korumaktır. Deney sonuçlandıktan sonra verilerin değerlendirilip yayına hazırlanması gündeme gelmektedir. Yayın aşamasındaki etik sorunlar ise araştırma etiğinden tümüyle ayrılmaktadır (1).

Laboratuar ve klinik araştırmaları bir protokol

çerçevesinde planlanmalı; çalışmanın bir rasyoneli olmalıdır. Çalışma protokolü, planlayanlar, çalışmada görevlendirilenler ve mümkünse denekler tarafından onaylanmalıdır. Çalışma, sözlü ya da yazılı yayın haline getirilecekse yazarlık hakkı ve isim sıralamasının da bu aşamada belirlenip taraflarca onaylanması gerekmektedir. Çalışmanın planlanması sırasında istatistiksel güç hesaplamaları yapılarak gruplardaki denek sayıları belirlenmelidir. Hastalardan tam aydınlatılmış onam alınmalıdır. Hayvan çalışmaları, bölgesel ya da ulusal etik komite kuralları doğrultusunda planlanıp uygulanmalıdır. Uluslararası kurallar ülkeden ülkeye değişmektedir. Çalışma esas araştırmacı tarafından düzenli olarak kontrol edilmeli, çalışma ile ilgili bütün kayıtlar uzun süre (15 yıla kadar) saklanmalıdır (1).

Çalışma sırasında elde edilen veriler uygun bir şekilde analiz edilmelidir. Analizin uygun şekilde yapılmaması her zaman bilimsel sahtekarlık yapıldığı anlamına gelmez. Ancak verilerle oynanması ya da olmayan verilerin elde edilmiş gibi gösterilmesi, bilimsel sahtekarlıktır. Veri kaynakları ve elde edilme yöntemleri açıkça belirtilmeli, istatistiksel analiz yöntemleri detaylı şekilde tanımlanarak gerekirse referans gösterilmelidir. Tartışma sırasında, çalışma içi etkileşimler (bias) ve bunların üstesinden nasıl gelindiği belirtilmelidir.

Bir Cerrah Neden Yayın Yapmak İster?

Yayın yapmak her cerrahın uğraştığı bir konu değildir. Yoğun iş temposu nedeniyle cerrahların büyük çoğunluğu yayın yapmaya pek zaman ayıramamaktadır. Bunlar, genellikle orta yaşın üstünde ve yoğun iş temposu ya da idari görevleri olan kişilerdir. Buna karşılık genç ve bu konuda istekli olan, ancak nasıl yapacağını bilemeyen pek çok cerrah da vardır. Bir cerrahı yayın yapmaya iten çeşitli dürtüler vardır (2):

A. EGOİSTİK DÜRTÜLER

1. Akademik Promosyon: Akademik hayatta "yayın yap ya da yok ol" (publish or perish) kavramı geçerlidir. Bir kişinin özgeçmişinde yeterli sayıda yayın olmadan akademik basamak atlaması çok zordur. Akademik olarak yükselmek için yayın miktarı ve kalitesinin sürekli artması gerekmektedir. Bazı ülkelerde yayın sayısı ve kalitesi, hangi dergide yayınlanmış olduğu ve kaç kez site edilmiş olduğu değerlendirilmede önemlidir.

2. Profesyonel Promosyon: Genellikle akademik

promosyonu izler. Bunun tersi de geçerlidir. İş hayatında yükselme ve saygınlık getirir. Yayın yapmak için sadece akademik bir ortamda çalışıyor olmak gerekmez. Akademik olmayan bir ortamda çalışan buna karşılık mükemmel yayın çıkaran cerrahlar da vardır.

3. Belirli Bir Konuda Bilgi Artımı: Herhangi bir çalışma yazılıp basıldığı zaman, olgu sunumu bile olsa; o konu ile ilgili pek çok şey gözden geçirildiğinden, konu ile ilgili bilgi birikimi olur. Bilgi birikimi arttıkça hastaya yaklaşım da farklılaşır.

4. Ünlü Olma Güdüsü: Hangi tür olursa olsun, yazarlık müthiş bir ego tatminidir. Bir kişinin kendi adını basılı bir materyalin üzerinde görmesi çok zevklidir ve başkaları tarafından takdir edilmenin güzel bir yoludur. İyi yayın yapan bir cerrah önce kendi şehir ve ülkesinde, sonra da dış ülkelerde saygınlık kazanır.

5. Profesyonel Kişilerle Tanışma Olanığı: Yazı yazma, profesyonel kişilerle tanışmanın ve ilişkiyi ilerletmenin en önemli yollarından birisidir. Yazılan makalelere ek olarak, kongrelerdeki sunu ve posterler de benzer şekilde etki gösterebilecek diğer yayın türleridir.

6. Maddi Kazanç Sağlama: Çok yayın yapan bir kişi genellikle daha yüksek maaşlı bir pozisyon bulma açısından şans kazanır. Ancak aslında bu yolla para kazanmaya çalışmak, oldukça uzun ve indirekt bir yoldur ve bunun için harcanan efor ile aslında çok daha fazla paralar kazanılabilmektedir.

B. ALTRUİSTİK DÜRTÜLER

Bunlar aslında idealistik dürtüler olarak da adlandırılabilir. Yazmanın en önemli nedenlerinden birisi bir bilgiyi, bulguyu, tecrübe ya da fikri başkaları ile paylaşma dürtüsüdür. Profesyonel anlamda amaç bilginin yayılmasıdır. Bazı ülkelerde herhangi bir kuruma ayrılan bütçe, o kurumdan yayınlanan yazıların ve yapılan araştırmaların çokluğu ile doğru orantılıdır (2). (Research Assesment Exercise, UK).

Yayın yapma ile ilgili baskılar bazen çok fazla olur. Yayınlarla ilgili uygunsuzluklar (publication misdeemeanour) sıklıkla bu baskılar sonucunda ortaya çıkar. Ancak tabii ki kişisel faktörler de bununla direkt olarak ilişkilidir. Bazı kişiler cerrahi alanda, bilimsel değeri tartışmalı çok sayıda derginin yayınlandığını ve bu dergilerde de pek çok önemsiz yazının basıldığını düşünmektedirler. Bu kişilere göre bu kadar çok dergiye gereksinim yoktur ve birkaç adet prestijli dergi ve yazar bu

alandaki eksikliği giderebilmektedir. Ancak bu düşünce tarzı da çok uygun değildir. Çünkü herkesin yazma hakkı ve yazacak birşeyleri vardır. Yeter ki yazacaklarını nasıl yazması gerektiğini gösteren ve yanlışlarını düzelten hakemli dergiler olsun (2).

Bir Cerrah Ne Yazabilir?

"Bir cerrah olarak ne okumak istiyorsanız onu yazınız" (3)

Kariyerde ilerlemenin en objektif kriterlerinden birisinin çıkarılan yayın olduğunun farkına varan bir cerrah ne yazabilirim acaba diye düşünmeye başlar. Çevresine bu gözle akmaya başladığı zaman ilk olarak sıkça rastlanmadığına inandığı bir olguyu sunmak aklına gelir (3). Geçmişte tek bir olguya bile sayfalarca yer ayırdığı halde son dönemde yer sıkıntısı nedeniyle pek çok dergide olgu sunumları kabul edilmemektedir. Bununla beraber bilim dünyasındaki önemli buluşlardan bazılarının kökenini klinik olgulardan aldığı da unutulmamalıdır. Bir olgu sunumunu yazarken "literatürdeki ilk olgu" nitelemesinde bulunmadan önce çok dikkatli ve geniş bir literatür taraması yapılmalıdır. Gerçekten literatürdeki ilk olgu olması bile yayınlanacağı garantisini vermez, çünkü editörün ilgisini çekmeyebilir (4).

Genellikle bir olgu sunumunu herhangi bir klinikteki bazı olguların retrospektif analizini içeren bir yazı izler. Bu tür yazılar genellikle yerel dergilerde basılma imkanı bulurlar ancak çok önemli noktalara işaret eden bazıları, uluslararası alanda da ilgi görebilir.

Derleme makaleler geniş klinik tecrübesi olmayan genç cerrahların ilgi gösterdiği bir diğer tip yazıdır. Meta-analizler de bu grupta birlikte değerlendirilebilir ve çok önemli bir yayın tipini oluşturmaktadırlar. Bu tip yazılar çok iyi bir literatür taramasını gerektirmektedirler. Bir kitap bölümüne kıyasla çok daha kısa zamanda yayınlanabilmeleri, daha güncel bilgileri okuyucuya aktarma imkanı tanımakta ve bu da önemlerini bir kat daha artırmaktadır. Konu belirlenirken bu alanda bir boşluk olup olmadığına bakılmalıdır. Eğer son dönemde bu konu ile ilgili herhangi bir yazı yayınlanmamışsa boşluk var demektir. Buna ek olarak bu konunun, okuyucunun (ve tabii ki editörün de) ilgisini çekip çekmeyeceği, bu konuda herhangi bir fikir birliği olup olmadığı ve varsa konu ile ilgili tartışmalı görüşlerin de belirtilmesi çok önemlidir (4).

Teknik yenilikleri içeren makaleler diğerlerine

oranla çok daha kolay yayınlanma imkanı bulurlar. Bu tür yazılar cerrahi dergilerde genellikle kısa notlar şeklinde yayına kabul edilmektedir.

Diğer bir yayın türü ise laboratuvar çalışmaları ile ilgili yazılardır. Başarılı bir araştırma projesi genellikle iyi ve detaylı yazılmış bir deneysel protokolü izler. Yayınlanmış iyi bir deneysel çalışma ise yazarın bilim çevrelerinde tanınmasını sağlar (3).

Randomize prospektif klinik çalışmalar, yayın imkanını en kolay bulabilen bilimsel yazı tiplerindedir. Şu anda yayınlanmakta olan pek çok saygın dergi, önceliği bu tip yazılara vermektedir. Kanıta dayalı tıp (evidence-based medicine) kavramının gelişmesinden sonra bu alandaki çalışmalara verilen önem de son derece artmıştır. Ancak bu tip çalışmalar genellikle büyük ve uluslararası üne sahip akademik kuruluşlarda yapılabilmektedir (3).

Başyazılar, genellikle bir sipariş yazısıdır ve konu ile ilgili isim yapmış bir yazar tarafından belli bir konuyu işlemek amacıyla yazılır. Yazara büyük bir sorumluluk yükler ve yazıldığı konu hakkında objektif yargılarla derginin bütün editörlerinin düşüncelerini dengeli bir şekilde okuyucuya aktarmalıdır (3).

Yayın yapmak çok özel bir yetenektir ve genç bir cerrah bu yetiyi genellikle bu konuda deneyimli bir konsultan ya da kıdemlisinden öğrenir. Eğer çevresinde yayın yapmayı iyi bilen birisi yoksa o zaman işler onun için çok daha zordur ve bu alandaki tecrübesini çeşitli reddedilme olguları sonucunda kendi başına edinmekten başka şans yoktur (3).

Makale Hangi Dergiye Gönderilmeli?

Herhangi bir yazı bir dergiye gönderilmeden önce ortalama olarak gönderilen her yazı için iki kez reddedilme olasılığının olduğunu hatırlamak gerekir. Tabii ki bu olasılık cerrahi anlamda bir Shakespeare için geçerli değildir. Bu nedenle ilk gönderilen dergiden red cevabı geldiği zaman hemen "tamam bu yazı yayına uygun değil" diye düşünmemek ve getirilen eleştirilere göre yeni bir düzenlemeye gidip yeniden aynı, ya da başka bir dergide denemek gerekir. Seçilecek dergi, hedeflenen okuyucu topluluğuna göre olmalıdır. Hedef kitle, pratisyenler de dahil olmak üzere bütün doktor topluluğunu kapsıyorsa hazırlanan yazının cerrahi teknik elemanlardan arındırılmış olması kolaylık ve akıcılık sağlayacaktır. Ancak yüksek etki faktörüne (EF) (Impact Factor) sahip

Yayınlanan makalelerin bütün literatürde 2 yılda toplam sitasyon sayısı

EF(Etki Faktörü) =

O dergide 2 yılda yayınlanan makale sayısı

prestijli bir cerrahi dergisinde yayınlanması düşünülüyorsa o zaman cerrahi teknik detayların tanımlanması uygun olacaktır (5).

Dergilerin prestijlerine göre sınıflandırılmasında EF kullanılır. Burada aslında bir kısır döngü vardır. Bir derginin EF'ü ne kadar yüksekse seçiciliği de o kadar artacaktır. Böylece daha kaliteli yayınları toplayabilme ve oransal olarak daha niteliksiz yayınları yayınlamama şansı fazlaşır. Böylece literatürde daha çok site edilir ve EF'ü daha da yükselir (5).

EF, bir derginin bilimsel değeri hakkında bir fikir verse de tümüyle ideal değildir. İngilizce yayın yapan, az sayıda makale yayınlayan, büyük branş dergisi olan ve ABD'nden yayınlanan dergiler, EF açısından diğerlerine göre daha avantajlıdır (5). Okuyucuların tercihi ile EF'nin yüksekliği arasında da doğru orantılı bir ilişki vardır. Tablo 1'de belli başlı bazı dergilerin EF'leri görülmektedir. Burada Klas I dergiler genel tıp ile ilgili çok saygın dergilerdir. Klas II grubunu genel cerrahi dergileri oluşturmaktadır. Bunlar da kendi aralarında önem sıralarına göre IIA, IIB ve IIC alt gruplarına ayrılmaktadır. Klas III grubunu cerrahinin yan dallarına ait dergiler oluşturur. Önem sırasına göre IIIA ve IIIB diye iki alt gruba ayrılmaktadır. Klas IV dergiler ise genel olarak bölgesel dergilerdir ve o ülkenin dilinde yayınlanır. Bu grup dergilerin uluslararası alanda bir EF'ünden bahsedilemez (5). Ülkemizde TÜBİTAK tarafından daha farklı bir sınıflandırma yapılmaktadır. Dergiler ana başlıklar altında sınıflandırılmakta ve ilk %25'i A Grubu, sonraki %50'si B Grubu ve son %25'i de C Grubu olarak sınıflandırılmaktadır. Her bir gruptaki dergiler ise alfabetik sıraya dizilmektedir (Tablo 2) (6).

Çalışma tamamlandıktan sonra objektif olarak bilimsel değeri belirlenmeli ve ona göre hangi gruptan bir dergiye gönderileceğine karar verilmelidir. Çok iyi bir çalışma ise Klas II grubundan bir dergi seçilerek cerrahinin önde gelenleri tarafından okunacağı garanti altına alınabilir. Alternatif olarak herhangi bir Klas III yandal dergisine gönderilerek direkt olarak o konu ile ilgili kişiler hedef kitle olarak belirlenebilir. Gönderilecek derginin yazım kurallarına uygunluk ise sine qua non dur. Yazım kurallarına uymayan

makaleler genellikle değerlendirmeye dahi alınmadan reddedilmektedirler. Gönderilmesi planlanan dergide son bir yıl içinde konuyla ilgili başka bir yazı çıkıp çıkmadığına bakılmalıdır. Aynı konu ile ilgili iki üç adet makale geçmiş sayılarda zaten yayınlanmışsa bir yenisinin basılması daha zor olacaktır. Buna karşın yayınlanmış makalelerden birisinde ortaya konan bir soruna cevap içeren bir yazı, hiç tereddüt edilmeden o dergiye gönderilmelidir. Gönderilecek dergi konusunda iyi yazan ve iyi okuyan tecrübeli bir cerrahın görüşü alınabilir. Değerlendirilme ve kabul ya da reddedilme işlemi son derece kompleks bir işlemdir. British Journal of Surgery ve benzeri ünlü dergilerin reddetme oranı yaklaşık olarak %80 civarındadır (5).

Yazmaya Başlangıç

Yazmaya başlayabilmek için, verilerin uygun şekilde toplanıp düzenlenmiş olması ve sakın bir ortam gereklidir. Hiç kimse iki ameliyat arasındaki zamanda güzel bir yazı ortaya koyamaz. Kişi yazıda belirli aşamalara ulaşmak için kendisine belirli zaman sınırlaması koymalıdır. Böylece yazım işi disiplinize edilir ve verim artar. Hangi ortamda yazılacağı ve yazma metodolojisi ise kişiye özgüdür. Bazı kişiler dikte etmeyi severlerken diğerleri ise yazmayı ya da direkt olarak bilgisayara geçip o ortamın avantajlarından yararlanmayı daha pratik bir yol olarak görebilir. Bazı bölümlerin yazılması ya da gözden geçirilmesi sırasında bir sözlük ya da yazım kılavuzundan yararlanmak işleri kolaylaştırabilir. Ortam hazır olduğu zaman yararlanılacak bütün yayınlar, kitaplar, araştırma notları bir araya getirilir ve düzenlenir (7).

Bir yazı ya da projeye başlamadan önce yoğun ve detaylı bir literatür araştırması yapılarak konu ile ilgili bütün yazıların olabildiğince gözden geçirilmesi gerekmektedir. Herhangi bir hipotezi desteklemek amacıyla seçici olarak literatür kullanılması genellikle makalenin reddine neden olmaktadır. Bir makalenin değerlendirilmesinde genel olarak yedi soru sorulmalıdır (7):

- Yazarlar çalışmayı neden yapmışlardır?
- Hipotez açık olarak belirtilmiş midir?

TABLO 1: BAZI ÖNEMLİ DERGİLERİN ETKİ FAKTÖRLERİ (British Journal of Surgery 2000,87,261-264' den kısaltılarak alınmıştır):

Dergi Adı	Etki Faktörü
Klas I	
New Engl J of Med	28.660
Lancet	11.793
JAMA	9.552
Brit Med J	5.325
Klas II A	
Ann Surg	5.405
Arch Surg	2.526
Brit J Surg	2.381
World J Surg	2.271
Surgery	1.874
Am J Surg	1.872
Klas II B	
Am Surgeon	0.994
Hepatogastroenterol	0.827
Eur J Surg	0.795
Can J Surg	0.570
Klas II C	
Digest Surg	0.275
South Afr J Surg	0.129
Klas III A	
Gastroenterol	10.330
Crit Care Med	4.337
Cancer	3.660
Transplantation	3.522
Dis Colon rect	2.138
Klas III B	
J of Trauma	1.444
Surg Lap and Endosc	0.974
J Laparoendosc Surg	0.968
Klas IV	

- Çalışma nasıl planlanıp kurulmuştur?
- Çalışmaya kimler dahil edilmiştir?
- Hastalara/deneklere ne tür bir girişim yapılmıştır ve sonuç belirleyici olarak ne kullanılmıştır?
- Örneklem sayısı ve istatistiksel analiz uygun şekilde yapılmış mıdır?
- Bu çalışma ile kayda değer ne gibi sonuçlar elde edilmiştir?

Organize olup yeterli literatür desteğini sağlandıktan sonra artık yazma zamanı gelmiştir. Çalışmanın yapıldığı yer ve tarih belirlenir. Bu noktada çalışmaya kimlerin adlarının hangi sırayla yazılacağı gündeme gelir.

Yazarlık Hakkı

Bir makalede hangi kişilerin adının bulunacağı ve sıralamanın nasıl olacağı çok önemli ve genellikle en fazla sorunun yaşandığı aşamadır (8). Burada önemli olan çalışmanın esas fikrinin kimden çıktığı ve çalışmaya kimlerin emeğinin geçtiğidir. Emeği geçme, çalışmada aktif olarak rol oynama ya da çalışma veya makalenin şekillenmesi sırasında fikirleri ile katkıda bulunma şeklinde olabilir. Çalışma konusunu ortaya atan ve çalışmaya emeği geçmiş genç araştırmacılara öncelik tanınmalı, onların gelişmesine ve entellektüel bağımsızlıklarına ulaşmalarına katkıda bulunulmalıdır (8). Birinci isim çalışma konusunu belirleyen ve işlerin büyük kısmını yapan genç araştırmacıdır. Ondan sonra çalışmaya daha az emeği geçen ya da çalışma sırasında eleştiri ve önerileriyle katkı sağlayan kişilerin isimleri sıralanır (9). Bazı klinik ya da laboratuarlardan yayınlanan makalelerin tümünde son isim olarak o bölümün sorumlusu yer almaktadır (8,9). Makaleye kimlerin adlarının hangi sırada yazılacağına karar verme ve oluşabilecek herhangi bir anlaşmazlığı çözme de yine bu kişinin görevidir. İsim sıralamasında oluşabilecek anlaşmazlıklardan kaçınmak için önerilen, daha çalışmanın başlangıcında makalede kimlerin isimlerinin hangi sırada olacağına belirlenmesidir (8,10). Bazen makaleye, çalışmada emeği geçmediği halde, daha kolay yayınlanması ve daha çok prim yapması amacıyla ünlü bir kişinin adını yazma yoluna gidilebilir. Aslında bu kişinin çalışmadan haberi bile yoktur. Bu da yayın etiği açısından yanlıştır (9). Çalışmaya adı konmayacak oranda katkısı olan kişilere yazı başında yapılacak bir teşekkür yeterlidir. Bir çalışmaya altı kişiden fazlasının adını yazarken dikkatli olmak gereklidir. Editörler bu kişilerin rollerini sorgulama yetkisine sahiptirler (10).

Yayının gönderilme aşamasında her yazarın imzaladığı bir kapak mektubu yazılır. Burada yazının daha önce bir yerde yayınlanmadığı ve aynı anda başka bir yere de gönderilmediği belirtilmelidir. Eğer herhangi bir kongrede tümü ya da bir kısmı sunulmuşsa ya da çalışma sırasında bir kuruluştan maddi bir destek alınmışsa bu da belirtilmelidir. Her yazarın mektubu imzalamadan önce yazıyı dikkatle okuması gerekmektedir. Bu, daha sonra gelişebilecek herhangi bir problemde tam sorumluluk alınabilmesi için gereklidir (10).

Yabancı Dilde Yayın

Kariyerlerinde dış yayın yapan yazarlar ilerleyen

TABLO 2: CERRAHİ DERGİLERİN SINIFLAMASI (TÜBİTAK-Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik Programı Kitapçığı- 1999)

A GRUBU	B GRUBU	C GRUBU
Am J Surg	Am Surgeon	Burns
Ann Surg	Aust Nz J Surg	Digest Surg
Arch Surg	Can J Surg	E Afr Med J
Brit J Surg	Eur J Surg	GI Cancer
Gastroenterology	Eur Surg Res	Int Surg
Gastrointest Endosc	Hepatogastroent	J Invest Surg
J Am Coll Surg	J Surg Res	S Afr J Surg
Lancet	J Trauma	Surg Today
Surg Clin North Am	Pancreas	
Surgery	Surg Laparosc Endosc	
Transplantation	Thyroid	
World J Surg	Transpl Proc	

süre içerisinde akademik başarılar elde edenlerdir. Ağırlıklı olarak ulusal yayın yapan kişiler ise orta derecede başarılı olabilen cerrahlardır. Tıp tarihinin başında esas dil latince iken günümüzde artık latincenin yerini ingilizce almıştır. Çince, hintce ya da başka bir dil daha çok sayıda insan tarafından konuşulsa bile ingilizce, öğrenilmesi çok daha kolay olduğundan ve internetin ya da pek çok derginin dili olduğundan tıp literatüründeki esas dildir (11). Buna etki eden bir başka faktör de anglosakson ülkelerinin tıp literatürüne katkılarının, nitelik ve nicelik açısından çokluğudur. Yabancı dilde yayın denince genellikle ana dili ingilizce olmayan bir yazarın ingilizce makale yazması akla gelmektedir. Bilimsel anlamda prestij kazanma yazı yazmanın esasını oluşturduğuna göre bu yazılar ingilizce ise ve yabancı bir dergide yayınlanmış ise amacına daha çok hizmet etmektedir. Literatürde ingilizce yazılmış bir makale ortalama olarak 3.7 kez site edilirken almanca yazılan 0.6 kez, fransızca ve japonca yazılan ise 0.5 kez site edilmektedir(11). Dolayısıyla düzgün ve akıcı ingilizce yazıp konuşabilen bir kişi akademik açıdan çok daha avantajlı konuma gelmektedir. Bu nedenle gelecek vadede pek çok genç cerrah İngiltere, Amerika ya da Kanada gibi ana dili ingilizce olan ülkelerde klinik ve laboratuvar çalışmalarında bulunarak düzgün ve akıcı bir medikal ingilizce öğrenme şansını yakalamak istemektedir(11).

Yabancı bir yazar ne kadar iyi ingilizce bilirse bilsin özellikle ilk birkaç makalesini yazarken mutlaka ana dili ingilizce olan birisinden yardım

istemelidir. Böyle bir makalenin sonuna konulacak bir teşekkür, linguistik açıdan yardımcı olan kimseyi memnun etmek için yeterli olmalıdır. İngilizce bilmeyen bir yazar, profesyonel tercüme büroları yerine iyi derecede ingilizce bilen medikal meslek sahibi bir kişiden yardım almalıdır. Önemli bir nokta da makalenin kağıda dökülmesidir. Mükemmel derecede ingilizce bilen çok az sayıda yabancı medikal sekreter olduğundan ideal olan cerrahın kendi makalesini kendisinin yazmasıdır. Makalenin düzgün bir ingilizceyle yazılmaması, genellikle tek başına bir reddedilme nedeni olmamasına karşın, düzgün bir ingilizce, yayına hazırlık aşamasının çok daha kısa sürede tamamlanmasına olanak tanımaktadır (11).

Yurt dışında ve yabancı dilde yayınlanmış bir makalenin aynı zamanda ulusal bir dergide yerel dilde de yayınlanması etik bir sorundur (çifte basım = duplicate publication). Bazı yazarlar, nasılsa farklı dilde ve farklı okuyucu gruplarına yönelik olacağından; aynı makalenin hem yabancı hem de ulusal bir dergide yayınlanmasında sakınca görmeyebilirler. Eskiden ulusal dergiler nasıl olsa indekslere geçmediği için böyle bir makaleyi yakalamak rastlantılara kalmıştı. Ancak elektronğin ve ,internetin medikal yaşama ağırlıklı olarak girmesinden sonra oluşturulan yeni medikal veri tabanları, ulusal dergilerde yayınlanmış makalelerin ingilizce başlık ve özetlerini de içerdiği için, editörlerin haberi olmadan bu şekilde basılan makaleler yakalanabilmekte ve hafif bir yayın suçu (publication misdemeanour) oluşturmaktadır. Çifte basım, bazı özel koşullarda yasal olarak

yapılabilmektedir. 1997 de Vancouver Group' un ortaya koyduğu koşullara göre (11):

- Yazarlar her iki derginin editöründen yazılı izin almak zorundadır. İstenirse editörlere diğer dildeki yazının fotokopisi gönderilmelidir
- Esas baskı ile ikinci baskı arasında en azından bir haftalık bir süre olmalıdır. Her iki editörün anlaşması durumunda bu kuralın dışına çıkılabılır
- Sekonder baskı için hedef okuyucu kitlesi farklı olmalıdır. Kısaltılmış bir örnek yeterli olabilir
- Sekonder baskı primerle aynı veri ve sonuçları bildirmelidir
- Sekonder baskıda bu makalenin primer olarak başka bir dergide yayınlanmış olduğunu gösteren bir belirteç olmalıdır
- Bu tür sekonder baskılar için herhangi bir para talep edilmemelidir.

Son Ürün ve Editöryel Değerlendirme

Editörler ve hakemler bilimin kapı bekçileridir (9). Yazı son şeklini aldıktan sonra postalama öncesinde son bir kez kontrol etmek gereklidir. Böylece editörlerin ilk anda saptayabileceği çok basit birkaç hata bulunup düzeltilmiş ve gereksiz zaman kaybı önlenmiş olacaktır (10). Yazı, dergiye gönderildikten sonra, editör ve onun belirlediği birkaç hakem tarafından yayınlanmaya uygun olup olmadığı değerlendirilir. Hakemler genellikle tanınmış dergilerde çokça yayını çıkmış ve ilgili konuda uzmanlaşmış kişilerdir. Çok az sayıda yazı, değerlendirme sonucunda, dergiye ilk gönderildiği şekli ile yayınlanmaya uygun bulunabilir. Değerlendirme sonucunda yazı yayına uygun bulunmayıp reddedilebilir. Bunun haricinde yayınlanması uygun bulunmuş ama bazı değişiklikler istenmiş olabilir. Hakemler ve editör tarafından yöneltelen eleştirilerin büyük çoğunluğunun sağlam dayanak noktaları vardır. Ancak editörler ve hakemler de hata yapabilirler. Eğer yazarlar hakem ya da editör tarafından getirilen eleştiriyi uygun bulmazlarsa, bu şekilde bir değişiklik yapmak zorunda değildirler. Bu durumda yazı dergiye yeniden gönderilirken önerilen değişikliklerin neden yapılmadığı belirtilmelidir.

Hakem değerlendirmesi (peer review) genellikle iyi yazıyı kötü yazıdan ayırmayı amaçlar. Bazı yazı içeriği hakem ya da editörün kişisel tecrübelerinden farklı noktalara değiniyorsa, çalışma küçümsenir ve reddedilir ya da daha alt düzeyde kabul edilir (örneğin "original article" olabilecek bir çalışma "short note" olarak kabul edilir). Buna "down grading" denir (10). Bazı

durumlarda ise hakemin yazara, makalenin çıktığı merkeze ya da ülkeye karşı önyargısı vardır. Objektif bir değerlendirme yapmadan yazıyı reddedebilir. Bu tür sorunların üstesinden, hakem değerlendirmesi işleminin çift kör ya da tümüyle açık olarak yapılması ile gelir. Bir diğer sorun ise hakemin son derece özgün bir konuda yeterli bilgisinin olmamasıdır. Makaleyi değerlendirecek kişinin iyi seçilmesi bu tür sorunların çözümü olabilir (9).

Bu aşamadan sonra yazı kabul edilmişse basımdan önceki son hali dergide görüneceği şekilde yazara gönderilir (page proofs). Bu aşama saptanan dizgi ve içerik hatalarının düzeltilmesi için son şanstır. Son derece titiz bir değerlendirme yapılmalı ve böylece erratum (derginin hatası) ya da corrigendum (yazarın hatası) gibi durumlardan kaçınılmaya çalışılmalıdır. Çünkü bu tür düzeltmeler genellikle başka sayılarda olduğundan sadece basılan makaleye ulaşan kişiler yanlış bilgiye ulaşmış olurlar. Düzeltmeyi görme şansları her zaman olmayabilir (10).

Bir dergiye kabul edilmiş bir yazının basım hakkı o dergiye devredilir (copyright assignment). Bu aşamadan sonra, çalışmanın herhangi bir bölümünün ya da tümünün başka bir yerde yeniden yayınlanması için o dergiden izin almak zorunludur (10,12).

Yayınla İlgili Etik Sorunlar

Yayınlarla ilgili etik sorunları genel olarak yedi gruba ayırabiliriz. Bunlardan bazıları çok önemli yayın suçlarını oluşturur (13,14).

1. Duplikasyon: Aynı yazının ya da tercümesinin yazar tarafından birden fazla dergiye gönderilmesidir.

2. Salamizasyon (salami publication): Bir çalışmanın parçalara bölünerek her bir parçanın ayrı bir yayın yapılmaya çalışılmasıdır.

3. Çıkar çatışması oluşturma (conflict of interest): Makalenin bir çıkar çatışması içinde yazılmış olması. Firma destekli yayınlarda görülür ve taraflı etken maddeyi kollayıcı tarz vardır.

4. Bilimsel yanıltma – saptırma (falsification on publication): Yalan ve düzmece sonuçlar oluşturma. Olmayan verileri var gibi gösterme.

5. Plajerizm (plagiarism): Başka bir kişinin ya da kişilerin basılmış ya da basılmamış yazı ve fikirlerini referans göstermeden kullanmaktır.

6. Yazarlık hakkı sorunları (unauthorized authorship): Katkısı olmayan bir kişinin adının makaleye konması ya da olan bir kişinin adının makaleye

konmamasıdır. İsim sıralama problemleri daha önemsiz bir bölümünü oluşturur.

7. Gereğinden fazla yayın yapma (redundant publication): İki ya da daha çok sayıda makale, birbirini tam olarak refere etmeden aynı hipotez, veri, tartışma ve sonuçları paylaştığı zaman oluşan durumdur.

Aslında bir çalışmayı küçük parçalara bölüp herbir parçayı daha düşük EF'li bir dergide yayınlamak yerine esas çalışmayı toptan ve yüksek EF'li bir dergide yayınlamak çok daha değerlidir. Verileri değiştirip istenilen sonuçlara ulaşmak tam bir bilisel sahtekarlık olmasına rağmen redundant publication ya da duplicate publication'a bazı yazarlar olumlu bakmaktadır. Burada amaç genellikle farklı dergilerde yayınlanan aynı yazıya ya da bir çalışmanın parçalanmış bölümlerine farklı kişileri ilk isim olarak yazmaktır. Bütün dergilerin bu tür hareketler için alınmış önlemleri olmasına karşın bu tür olayların prevalansı yayınların %25'i civarındadır (9).

Makaleler ve Ticari Firma Bağlantıları

Medikal araştırmalara, kar amaçlı sponsorlukta bulunmaya hazır firmalar mevcuttur. Bunlar herhangi bir malzeme ya da ilacın kullanılacağı bir çalışmaya finansal destek sağlayıp bundan kar elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Yazar firmadan ne tür bir destek alıyorsa alsın bilimsel anlamda objektifliğini korumalıdır. Bu tür bir yazı herhangi bir dergiye gönderildiği zaman, hangi firmadan ne tür bir destek aldığına mutlaka belirtilmesi ve basılan makalede ilk sayfada yer alması gerekmektedir (9).

Çıkarımlar

Yayın yapmak, her akademik cerrahın gündeminde olan ve meslekte yükselme yolunda son derece etkili bir yoldur. Ancak konu o kadar inceliklidir ki sadece bir çalışmanın yapılıp güzel bir şekilde yazılması yeterli olmamaktadır. Aynı çalışma çeşitli toplantılarda sözlü ve yazılı olarak sunulabilir. Ancak bütün bunlar doğru ve açık bir şekilde belirtilmez ve hafife alınırsa kişi yayın yapacağı diye yola çıkıp uygunsuz durumlarla karşılaşabilir. Bu da hiç istenmeyecek ve akademik yükselme yerine tam tersi – sonsuza dek yükselememe- sonucu doğurabilecek bir durumdur.

Bu nedenle bilimsel çalışmalar planlanıp, yapılıp, yazılırken son derece titiz ve dürüst davranılması, objektif sonuçların ötesinde spekülasyondan kaçınılması, yazarlık hakkının herkese fonksiyonu ölçüsünde tanınması, sözlü ya da yazılı sunularda belirtilen kurallara uyulması ve gerekli referansların verilmesi yazarı istenmeyen sonuçlardan koruyacak ve bilime katkının yanısıra arzu ettiği noktaya ulaşmasına katkıda bulunacaktır.

"Bir araştırma yanlış yapılmış olabilir, yanlış sonuç çıkmış olabilir, ama bunu doğrulukla sunarsanız en kıymetli araştırmadır" (13).

KAYNAKLAR

1. Oehmichen M: Etik Kurullar: İnsan ile/üzerinde yapılan tıp araştırmalarının etik-hukusal temeli. In: Engelhardt D eds. (Çev.Namal A) Tıbbın gündelik yaşamında etik, Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul 2000; 37-54.
2. Schein M, Farndon JR, Fingerhut A: Why should a surgeon publish? *Br J of Surg* 2000; 87,3-5.
3. O'Connel PR: What should surgeons write? *British Journal of Surgery* 2000; 87,132-134.
4. Sarr MG: Generating an idea: will it be publishable? *Br J of Surg* 2000; 87,388-89.
5. Schein M, Fingerhut A: Where can surgeons publish? *Br J of Surg* 2000;87,216-264.
6. Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik Programı Kitapçığı 1999; Tübitak.
7. Alderson D: On getting started. *Br J of Surg* 2000;87,532-33.
8. Wells Jr SA: Writing the manuscript. *Br J of Surg* 2000; 87,691-692.
9. Laitman CJ, Rikkers LF: Politics in surgical publishing. *Br J of Surg* 2000; 87, 1284-1286.
10. Murie JA: The final product. *Br J of Surg* 2000; 87,980-982.
11. Rothmund M, Fingerhut A: The 'foreign' author. *Br J of Surg* 2000; 87,835-836.
12. Organ Jr CH: What an editor wants or expects from authors. *Br J of Surg* 2000; 87, 1123-1124.
13. Yayın etiği. *Türk Nöroloji Dergisi* 1999; 2,151-154.
14. *The Cope Report* 1999; BMJ Publishing Group.

YAZIŞMA ADRESİ:

Dr.Hasan BESİM
Kennedy Cad. 128/7
Gaziosmanpaşa, 06700 ANKARA